

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»**

Факультет філології

Димніч Н.Д.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ «ТЕЛЕВИРОБНИЦТВО»
для студентів III курсу спеціальності 061 «Журналістика»**

Івано-Франківськ, 2017

ББК

К

Рекомендовано до друку Вченою радою Факультету філології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № від 7 вересня 2017 року)

Рецензенти:

Лизанчук Василь Васильович, професор, доктор філологічних наук, завідувач кафедри радіомовлення і телебачення Львівського національного університету імені Івана Франка.

Пенчук Інна Леонідівна, професор, доктор наук із соціальних комунікацій, завідувач кафедри реклами та зв'язків із громадськістю Інституту журналістики і масової комунікації Класичного приватного університету.

К Димніч Н.Д. Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Телевиробництво» для студентів III курсу спеціальності 061 «Журналістика»: [текст] / Наталія Дмитрівна Димніч / Факультет філології; Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2017. – 48 с.

Методичні рекомендації розроблені для викладачів дисциплін «Телевиробництво» та студентів, які опановують цю навчальну дисципліну на кафедрі журналістики з метою якнайповнішої та якісної підготовки майбутніх тележурналістів. Зазначені теми і питання до вивчення, семінарські та практичні заняття, літературні джерела, емпірична база сприятимуть якісній підготовці фахівців, які зможуть застосувати теоретичні знання на практиці. Студенти вчаться писати сценарії, опановують навички роботи в студії як ведучі, коментатори, інтерв'юери; на вулиці – як автори сюжетів чи бліц-інтерв'ю, як репортери, а також вчаться співпрацювати з відеооператором та відеоінженером, вивчають систему створення передачі: зйомка, розшифрування матеріалів, монтаж, озвучення.

ББК

© Димніч Н.Д., 2017

©Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2017

Дисципліна «Телевиробництво» має загалом 270 годин у 5-6 навчальних семестрах: з них – 36 лекційних, і 54 практичних. Покликана ознайомити студентів із теоретичними засадами виробництва телевізійного продукту, із історією телебачення, специфікою телекомунікації; допомогти слухачам курсу у формуванні розуміння сучасного телевізійного контенту та різновидів професійних ролей на ТБ. Студенти засвоюють систему жанрів телевізійної журналістики, методи роботи з джерелами інформації, принципи взаємодії з учасниками подій та експертами, телеаудиторією; знайомляться з технологією створення аудіовізуального продукту в різних телевізійних жанрах, структурою та принципами верстки телепрограм, а також набувають практичних навичок роботи тележурналіста, здатні планувати знімальний процес, моделювати телевізійні повідомлення.

Завдання дисципліни:

- розглянути базові терміни тележурналістики;
- розкрити функції та особливості телебачення, його місце в системі ЗМІ;
- визначити історичні етапи розвитку телемовлення в Україні та світі;
- розглянути особливості організації та управління телевиробництвом;
- виокремити методи та комунікаційні впливи телепродукції на аудиторію;
- розглянути основні професії та амплуа на телебаченні, роль у створенні екранного продукту кожного члена групи;
- ознайомити з методами збирання та обробки відеоінформації в різних тележанрах; із зображально-виражальними засобами телевізійної журналістики;
- навчити технологіям зйомки та підготовки до ефіру телепродукту в різних жанрах;
- сприяти студентам у засвоєнні умінь опрацювання фактів, інформаційних приводів, аргументів та суджень.
- сформувати у студентів фаховий досвід щодо ефективного застосування теорії телевізійної журналістики в майбутній професійній діяльності.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати:

- історію виникнення та розвитку телебачення, і професії журналіста зокрема;
- термінологію тележурналістики;
- місце й роль телебачення в системі масової комунікації та суспільного розвитку;
- організаційні принципи телевізійного мовлення у світі та Україні;
- технологічні засади телевізійного виробництва;
- основи жанрології;
- джерела й методи збирання інформації в тележурналістиці;
- принципи використання фактів та експертних оцінок у телевізійному творі;
- закони композиції, кадрування, знімання, монтажу телевізійного твору;
- особливості створення різних тележанрів;
- журналістські професії та амплуа тележурналістів;
- професійні стандарти професії.

вміти:

- орієнтуватися в теоретичних засадах тележурналістики;
- вільно оперувати ключовими поняттями і термінами предмета;
- застосовувати теоретичні знання навчального курсу у практичній фаховій діяльності;

- працювати з фактами, джерелами інформації, виявляти відповідний рівень аналітичного мислення під час створення сюжетів;
- фахово будувати спілкування з аудиторією та героями сюжетів;
- розрізняти телевізійні твори за жанром;
- вдало ілюструвати телевізійний матеріал, вдаючись до професійних прийомів і зображально-виражальних засобів;
- передбачати психологічний вплив телевізійних творів на аудиторію;
- створювати телевізійні тексти в різних жанрах;
- створити телевізійну програму для певної вікової аудиторії;
- працювати в редакційному колективі, знаходити порозуміння зі знімальною та творчою групою.

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Телебачення спосіб масової комунікації: історія створення, засади функціонування.

Тема 1. Вступ до курсу. Основні етапи розвитку телевізійного мовлення у світі та в Україні.

1. Предмет, завдання, місце в системі професійної підготовки телевізійних журналістів курсу. Характеристика основної літератури.
2. Порівняльна характеристика телебачення з іншими видами масової комунікації. Специфіка, суспільні функції та властивості телемовлення.
3. Передумови виникнення телебачення. Основні етапи становлення телемовлення у світі. Телевізійне мовлення в СРСР.
4. Види і типи телемовлення. Телебачення періоду «перебудови і гласності».
5. Роздержавлення і комерціалізація телемовлення. Національний телевізійний простір в Україні.
6. Структура, юридичні та професійні засади телемовлення.
7. Тенденції розвитку сучасного українського телебачення.
8. Регіональне телемовлення: специфіка і функції.

Тема 2. Особливості телекомунікації, програмування, форматування та типи телепрограм.

1. Формат телепрограм як каталізатор основних параметрів мовлення. Телеаудиторія. Регіональні телестудії та їх формати.
2. Форми і способи телекомунікації.
3. Поняття «телевізійна передача», «програма», «канал». Структура телепрограми: блок, рубрика, цикл, серія, сітка мовлення.
4. Інформація та комунікація в аудіовізуальному екранному просторі.
5. Журналістські професії та амплуа на телебаченні.
6. Типи і види телеаудиторії.
7. Організаційні, фінансові, матеріально-технічні засади функціонування телемовлення. Маркетинг і менеджмент телевиробництва.
8. Правові засади телевізійного мовлення та журналістської діяльності.

Змістовий модуль 2. Інформаційне телемовлення.

Тема 3. Жанри сучасного телемовлення. Журналістські ампула в програмі новин.

1. Видовий та жанровий поділ тележурналістики. Синтез, дифузія, нові жанрові форми у телепрограмах. Тенденції функціонування телевізійних жанрів.

2. Роль інформації на сучасному телеекрані. Поняття оперативності, повноти, багатоаспектності, достовірності, об'єктивності, видовищності телеінформації.

3. «Новини» як синтез більшості інформаційних жанрів. Принципи роботи служби теленовин. Архітектоніка і технологія створення програми новин. Стандарти інформаційного мовлення.

4. Ведучий новин. Професійні вимоги до роботи телерепортера. Виступ у кадрі. Стенд-ап. Телевізійний виступ. Жанрова характеристика виступу як прямого звернення до аудиторії з телеекрану. Авторська й виконавча робота в жанрі інформаційного виступу. Текстові, тезисні, безтекстові (імпровізаційні) виступи. Поєднання імпровізації та підготовки.

5. Роль ілюстративного матеріалу (візуального ряду: фото, відео, кіносюжету, анімації, графічного зображення тощо).

Тема 4. Усне повідомлення та відеозамітка. Телевізійний звіт.

1. Ознаки та походження жанрів.

2. Протокольна подія як основа телевізійного звіту.

3. Вибудовування сюжету з фабули фактів.

Тема 5. Телевізійний репортаж і кореспонденція.

1. Види і типи телерепортажу: подієвий, тематичний (проблемний), відновлений (інсценований), спеціальний. Новітні тенденції розвитку жанру та перспективи.

2. Тематика, персонажі та проблематика кореспонденції на екрані. Місце і роль спецпроектів жанру кореспонденції в сучасному телеєфірі.

Тема 6. Телевізійне інтерв'ю як базовий журналістський жанр.

1. Подвійна природа інтерв'ю як жанру і як методу збирання інформації.

2. іновиди інтерв'ю на сучасному телеекрані.

3. Форми організації та технологія телевізійного інтерв'ю.

4. Драматургія та режисура інтерв'ю.

5. Вимоги до характеру запитань, тональності. Імпровізація як тенденція розвитку жанру.

Змістовий модуль 3. Аналітичні жанри телебачення.

Тема 7. Аналітична публіцистика: специфіка осмислення журналістського матеріалу.

1. Завдання аналітичної телепубліцистики: постановка проблеми та її вирішення.

2. Жанри аналітичної тележурналістики: загальна характеристика.

Тема 8. Аналітичний огляд на телебаченні: різновиди і характеристика жанру.

1. Загальний та тематичний огляд.
2. Особливості створення підсумкової щотижневої програми.
3. Критерії відбору подій до випуску.

Тема 9. Телевізійний коментар як жанр.

1. Особливості публіцистичного виступу в кадрі: структура, стилістика, вимоги до телемонологу.
2. Експертний та журналістський коментарі як складові журналістського твору.
3. Професійні вимоги до телекоментатора.

Тема 10. Телевізійний діалог: бесіда, дискусія, ток-шоу.

1. Загальні риси та жанрові відмінності.
2. Драматургія телевізійного діалогу.
3. Ознаки теледіалогу: імпровізація, народження думки, конфлікт і конфронтація, пошук компромісу у суперечці, видовищність, інтерактивність.
4. Амплуа телеведучого в діалогових жанрах: «доброзичливий господар», «модератор», «шоумен», «провокатор», «прокурор». Ток-шоу: специфіка жанру.
5. Елементи жанру (ведучий-рефері, учасники (співрозмовники/опоненти), «внутрішній» глядач та експерти, глядач біля телеекрану). Види й різновиди ток-шоу.

Тема 11. Прес-конференція як телевізійний жанр.

1. Різновиди полілогу.
2. Організація та реалізація завдань полілогу в прямому ефірі.
3. Брифінг як метод отримання інформації.

Змістовий модуль 4. Художньо-публіцистичні жанри телемовлення.

Тема 12. Основні ознаки художньо-публіцистичних жанрів телевізійної журналістики.

1. Специфіка художніх жанрів на ТБ: документальність, публіцистичність, образність. Художній та публіцистичний образи на екрані.
2. Особливості сценарної роботи в художньо-публіцистичних жанрах. Поняття «внутрішній монолог», «авторське бачення», текст, підтекст.
3. Стилістика і композиція, форми, прийоми створення художньо-публіцистичних творів.

Тема 13. Телевізійний нарис як жанр художньої телепубліцистики.

1. Складність і багатомірність нарису, поєднання документального дослідження та оповідання.
2. Історія виникнення жанру, різновиди (нарис-портрет, подорожній нарис, історичний, науково-популярний).
3. Композиція, драматургія. Специфіка взаємодії «автор – герой – глядач» у теленарисі, видовишно-публіцистична структура.
4. Тенденції розвитку сучасного теленарису.

Тема 14. Телевізійний есей як жанр екранної публіцистики.

1. Філософічність, естетичність, рефлексивність – жанрові ознаки телеесе.
2. Стилiстичні особливості есе: самовираження автора, парадоксальність викладу й аргументації, розмовний стиль.
3. Художні та публіцистичні прийоми самовираження в есе.

Тема 15. Замальовка –художній жанр телебачення.

1. Особливості замальовки: відсутність інформаційного приводу, глибини, логічності, композиційної завершеності.
2. Музичні та рекламні кліпи як види замальовок.

Тема 16. Телевізійний фільм як синтез усіх телевізійних жанрів.

1. Взаємодія простору і часу, умовності й документальності у телевізійному фільмі.
2. Телефільм: психологічні фактори впливу на масову аудиторію.
3. Сучасні проблеми телевізійного мистецтва.

Методи навчання

Важливою складовою навчального процесу є практична робота студентів у Телевізійних студіях. Для того, щоб майбутні тележурналісти ретельно освоїли здобуті теоретичні знання, кожен з них повинен взяти участь щонайменше у двох знімальних процесах створення телепродукції: інформаційної чи аналітичної і публіцистичної.

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні – розповідь, пояснення; наочні – презентація, ілюстрація; практичні – самостійна і практична робота.

За характером логіки пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

Задіяно практикум, спрямований на вироблення навичок самостійної моральної орієнтації майбутніх журналістів у складних професійних ситуаціях.

11. Методи контролю

Усний контроль у вигляді індивідуального та фронтального опитування. Письмовий контроль у вигляді поточного тестування.

Розподіл балів, які отримують студенти

Екзамен 1.

Поточне тестування та самостійна робота						Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	40	100
10	10	10	10	10	10		

Екзамен 2.

Поточне тестування та самостійна робота	Підсумковий тест	Сума
---	------------------	------

Змістовий модуль 3					Змістовий модуль 4					вий тест (екзамен)	100
T 7	T 8	T 9	T 10	T 11	T 12	T 13	T 14	T 15	T 16		
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50	

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Питання на залік та іспит

1. Історія розвитку українського недержавного телебачення.
2. Бесіда й інтерв'ю на телебаченні: жанрові характеристики.
3. Вимоги до відеоряду в телематеріалі.
4. Тенденції та перспективи розвитку українського телебачення.
5. Дискусія і ток-шоу: жанрові характеристики.
6. План, ракурс, перспектива.
7. Державне і комерційне телемовлення незалежної України.
8. Кореспонденція як жанр аналітичної тележурналістики.
9. Основи композиції телевізійного кадру.
10. Структура українського телевізійного простору..
11. Коментар та огляд на телебаченні: жанрові характеристики..
12. Робота оператора з кадром.
13. Правові аспекти роботи на телебаченні.
14. Види та жанрові особливості телевізійного інтерв'ю.
15. Головні правила відеознімання.
16. Історія та сьогодення недержавних регіональних телеканалів Прикарпаття.
17. Журналістські професії на телебаченні: літературний редактор, сценарист, оглядач.
18. Основні принципи і вимоги до телемонтажу.
19. Історія та сьогодення державних регіональних телеканалів Прикарпаття.
20. Виступ у кадрі і стенд-ап: жанрові характеристики.
21. Види телевізійних сценаріїв.
22. Телебачення як процес поширення інформації на телебаченні.
23. Журналістські професії на телебаченні: автор телепрограми, редактор-продюсер, шоумен, телеведучий.
24. Види телевізійного монтажу.
25. Специфіка телебачення як виду ЗМІ.
26. Журналістські професії на телебаченні: телерепортер, кореспондент, коментатор, інтерв'юер.
27. Внутрішньокадровий монтаж.
28. Розвиток телебачення у хрущовський період.
29. Характеристика телевізійної аудиторії.
30. Основи нелінійного монтажу.
31. Типологія функцій телебачення.
32. Телезамітка: жанрові характеристики.
33. Панорама, рух камери.
34. Центральні загальноукраїнські телеканали, їх форматна характеристика.

35. Специфіка роботи і роль журналіста у програмах різного типу.
36. Телемонтаж.
37. Становлення державного телемовлення в Україні.
38. Журналістські професії на телебаченні.
39. Типи монтажу відеоряду.
40. Експерименти Б. Розінга та В. Зворикіна.
41. Виклад подієвої новини.
42. Редагування телевізійного сценарію.
43. Телебачення в період застою.
44. Класифікація телепрограм.
- 45.3. Монтажний план сюжету.
46. Історія тележурналістики (проблема періодизації).
47. Репортаж як ключовий жанр телемовлення.
48. Етапи роботи над телевізійним сценарієм.
49. Телефот Бориса Грабовського.
50. Інформаційна служба ТБ: зарубіжна та вітчизняна модель.
51. Телевізійний сценарій як літературна першооснова телепрограми.
52. Диск Ніпкова.
53. Основні принципи викладу новин на ТБ.
54. Програма для телемонтажу.
55. Час перебудови та його вплив на телемовлення.
56. Новинний блок та особливості роботи над ним.
57. Телевізійний монтаж як важлива складова роботи сучасного телебачення.
58. Відкриття радіо і кіно та їх вплив на появу телебачення.
59. Жанри телевізійної журналістики
60. Основи телевізійної режисури та операторської майстерності.
61. Напрями технічної модернізації телемовлення.
62. Монотематичні і політематичні новини.
63. Загальне поняття про сценарій, його види.
64. Специфіка функціонування телебачення на сучасному етапі.
65. Нові жанри сучасного телебачення.
66. Основи операторської майстерності.
67. Історія розвитку телебачення у світі: основні етапи.
68. Основні методи викладу теленовин.
69. Особливості телемонтажу.
70. Система інформаційних функцій телемовлення.
71. Вимоги до новин на ТБ.
- 72.3. Робота сценариста до та після знімання.
73. Історія розвитку телебачення в Україні: основні етапи.
74. Чинники, що підвищують цікавість теленовин.
75. Композиційні особливості телевізійного кадру.
76. Поняття “телебачення”, історія виникнення.
77. Джерела інформації в телевізійному мовленні.
78. Технічна складова роботи оператора і монтажера.

79. Моделі національного мовлення: телебачення громадське (public service broadcasting) як західноєвропейська модель та комерційні телемережі як американська модель.

80. Структура телевізійної новини.

81. Телевізійна передача як комплекс технічних і художньо-творчих засобів.

82. Структура українського телевізійного простору.

83. Інформаційні, аналітичні, художні тележанри.

84. Основні вимоги до диктора і ведучого.

85. Способи технічного постачання телевізійного сигналу глядачеві (ефірне телебачення, кабельні мережі, супутникові телеканали).

86. Інформаційні телевізійні жанри: загальний огляд.

87. Телевізійний сценарій. Основні функції.

88. Види телевізійних форматів.

89. Аналітичні жанри на телебаченні.

90. Види телемонтажу.

14. Рекомендована література

Базова

1. Борецкий Р.А. Журналист ТВ: за кадром и в кадре / Р.А. Борецкий, Г.В. Кузнецов. – М., 1990.

2. Дмитровський З.Є. Телевізійна журналістика : Матеріали для вивчення основ тележурналістики / З.Є. Дмитровський. – Львів : ПАІС, 2006.

3. Зверева Н.В. Школа регіонального тележурналіста : учеб. пособие / Н.В. Зверева. – М. : Аспект Пресс, 2004.

4. Інформаційне законодавство України (станом на 1 вересня 2008 р.) / За ред. Т. Шевченка, Т. Олексіюк. – К., 2008.

5. Ким М.Н. Технология создания журналистского произведения / Ким М.Н. – СПб. : Изд-во Михайлова В. А., 2001.

6. Князев А. Основы тележурналистики и телерепортажа : учеб. пособие / Александр Князев. – Бишкек : КРСУ, 2001.

7. Кузнецов Г.В. Так работают журналисты ТВ / Г.В. Кузнецов ; Ин-т повыш. квалиф. работников телевидения и радиовещания ; Моск. гос. ун-т им. М.В. Ломоносова. Ф-тет журналистики. – 2-е изд., перераб. – М. : МГУ, 2004.

8. Кузнецов Г.В. ТВ-журналистика: критерии профессионализма / Г.В. Кузнецов. – М. : РИП-холдинг, 2004.

9. Куляс І. Ефективне виробництво теленовін: стандарти інформаційного мовлення. Професійна етика журналіста-інформаційника : практичний посібник для журналістів / Ігор Куляс, Олександр Макаренко. – К. : Інтерньюз Україна, 2006.

10. Лазутина Г.В. Профессиональная этика журналиста : учеб. пособие по журналистике / Г.В. Лазутина. —М. : Аспект Пресс, 2000.

11. Летуновский В.П. Телевизионный журналист в прямом эфире : учеб. пособие / В.П. Летуновский. – СПб. : С.-Петербург. гос. ун-т, 2004.

12. Лукина М.М. Технология интервью : учеб. пособие / Мария Лукина. – М. : Аспект Пресс, 2003.

13. Матвеева Л.В. Психология телевизионной коммуникации : учеб. пособие / Л.В. Матвеева. – М., 2002.
14. Медіа право : для студентів факультетів/відділень журналістики / Упоряд. Наталія Петрова, В'ячеслав Якубенко. – К. : Київська типографія, 2007.
15. Накорякова К.М. Литературное редактирование : общая методика работы над текстом : практикум / К.М. Накорякова. – М. : Икар, 2006.
16. Падейский В.В. Проектирование телепрограмм : учеб. пособие / В.В. Падейский. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2004.
17. Ситников В. П. Техника и технология СМИ : печать, телевидение, радиовещание / [В.П. Ситников]. – М. : ЭКСМО ; Слово, 2004.
18. Лубкович І.М. Соціологія і журналістика : Підруч. / І.М. Лубкович. – Львів : ПАІС, 2005.
19. Телевизионная журналистика : учеб. / Редкол.: Г.В. Кузнецов, В.Л. Цвик, А.Я. Юровский. – М. : Изд-во МГУ, 2005.
20. Цвик В.Л. Телевизионная журналистика : учеб. пособие / В.Л. Цвик. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2009.
21. Цвик В.Л. Телевизионная журналистика: история, теория, практика : учеб. пособие / В.Л. Цвик. – М. : Аспект Пресс, 2004.
22. Яковець А.В. Телевізійна журналістика: теорія і практика : [підручник] / А.В. Яковець. – К. : «Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2007.

Додаткова

1. Андрищенко М.Ю. Іміджеві імперативи українського телебачення : монографія / Марія Андрищенко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Щек, 2008.
2. Барманкулов М. Жанры печати, радиовещания и ТВ / М. Барманкулов. – Алма-Ата, 1974.
3. Беззубов А. Н. Введение в литературное редактирование : учеб. пособие / А. Н. Беззубов. – СПб., 1997.
4. Бугрим В.В. Журналіст на телеекрані / В.В. Бугрим. – К., 2000.
5. Бугрим В.В. Телебачення прямого ефіру / Бугрим В.В., Машенко І.Г. – К., 1991.
6. Вайшенберг З. Новинна журналістика : Навчальний посібник / Зігфрід Вайшенберг ; За загал. ред. В.Ф. Іванова. – К. : АУП, 2004.
7. Вакурова Н.В. Типология жанров современной экранной продукции : учеб. пособие / Н.В. Вакурова, Л.И. Московкин. – М. : Ин-т современного искусства, 1997.
8. Вартанов А.С. Актуальные проблемы телевизионного творчества: На телевизионных подмостках : учеб. пособие / Анри Вартанов ; Гос. ин-т искусствознания. – М., 2003.
9. Вартанов Н. Телевизионные зрелища / Н. Вартанов. – М., 1991.
10. Вачнадзе Г. Всемирное телевидение / Г. Вачнадзе. – Тбилиси, 1989.
11. В епіцентрі подій – журналіст / Упоряд. В. Чамара, В. Іншаков. – Д. : Журфонд, 2005.
12. Голядкин Н.А. Анализ аудитории / Н.А. Голядкин. – М., 2000.
13. Голядкин Н.А. Краткий очерк становления и развития отечественного и зарубежного телевидения / Н.А. Голядкин. – М., 1996.
14. Гоян В.В. Інформаційна телевізійна програма: типологічна характеристика, параметри діяльності журналіста / В.В. Гоян. – К., 1999.

15. Джефкинс Ф. Паблик рилейшнз : учеб. пособие для вузов / Ф. Джефкинс, Д. Ядин ; Пер. с англ. ; Под ред. Б.Л. Ерёмкина. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003.
 16. Дмитриев Л.А. Телевизионные жанры / Л. А. Дмитриев – М., 1991.
 17. Дугин Е. Местное ТВ: типология, факторы и условия формирования программ / Е. Дугин. – М. : МГУ, 1982.
 18. Карпова Н. Видеожурналистика – новая школа телерепортажа в Украине / Наталья Карпова // 625 Украина. – 2005. – № 9. – С. 74-76.
 19. Келлисон К. Продюсирование на телевидении : практический подход / Кэтрин Келлисон ; [перевод с англ. Б.С. Станкевич]. – Минск : Гревцов Паблицер, 2008.
 20. Ким М.Н. Новостная журналистика : Базовый курс : Учебник / М. Н. Ким. – СПб. : Изд-во Михайлова В. А., 2005.
- 58
21. Кочеткова А.В. Медиапланирование / А.В. Кочеткова. – М. : РИП-холдинг, 2003.
 22. Лащук О.Р. Редактирование информационных сообщений : учеб. пособие / О.Р. Лащук. – М. : Аспект Пресс, 2004.
 23. Массовая информация и коммуникация в современном мире : Реферативный сборник. – Ч. 2. – М. : ИНИОН, 1991.
 24. Матвеева Л.В. Экранный образ и личностные особенности телеведущих / Л.В. Матвеева, Т.Я. Аникеева, Ю.В. Молчанова // Психологический журнал, 1999. – Т. 20. – № 1. – С. 20-30.
 25. Матвеева Л.В. Связь с аудиторией в телекоммуникации / Л.В. Матвеева, Н.Б. Шкопоров // Прикладные исследования. – М. : Гостелерадио, 1991. – Ч. 1-2.
 26. Мащенко І.Г. Лики і лиця телерадіопростору / І.Г. Мащенко. – К., 2003.
 27. Мащенко І.Г. Міфи і реалії телерадіоефіру / І.Г. Мащенко. – К., 2005.
 28. Мащенко І.Г. Українське ТБ: штрихи до портрета / І.Г. Мащенко. – К., 1995.
 29. Мильчин А.Э. Методика редактирования текста / А.Э. Мильчин. – М., 1980.
 30. Михайлин І. Основи журналістики : Підручник / І. Михайлин. – К. : ЦУЛ, 2002.
 31. Москаленко А. Основи масово-інформаційної діяльності : Підручник / А. Москаленко. – К. : Київський нац. ун-тет ім. Т. Шевченка, 1999.
 32. Моулд Д. Как улучшить телевыпуски новостей в странах СНГ / Д. Моулд. – М., 1996.
 33. Муратов С.А. Телевизионное общение в кадре и за кадром : учеб. пособие / С.А. Муратов. – М. : Аспект Пресс, 2003.
 34. Пескин А.Е. Мировое вещательное телевидение : Стандарты и системы : справочник / А.Е. Пескин, В.Ф. Труфанов. – М. : Горячая линия – Телеком, 2008.
 35. Подготовка телерадиорепортажа (из франц. опыта) : Реферативное изложение книги «Репортаж на радио и телевидении». – М. : Ин-т повыш. квалиф. работников телевидения и радиовещания, 2000.
 36. Право і мас-медіа: судові позови до ЗМІ та журналістів : Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 11 лип. 2006 р. / За ред. В.П. Палюка, Т.С. Шевченка. – К., 2007.
 37. Путівник ретельного журналіста / В. Ар'єв, Ю. Горбань, В. Кабак, А. Куликов, І. Куляс та ін. – К. : Ін-т журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2007.
 38. Рабигер М. Режиссура документального кино / Майкл Рабигер. – М., 1999.

- 39.Різун В. Нариси про текст : Теоретичні питання комунікації і тексту / В. Різун, А. Мамалига, М. Феллер. – К. : Київ. ун-тет, 1998.
- 40.Сметанина С.И. Медиа-текст в системе культуры: динамические процессы в языке и стиле журналистики конца XX века / С.И. Сметанина. – СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 2002.
- 41.Современное новостное производство / Агентство гуманит. технологий. – К. : Аналит. доклад, 2000.
- 42.Стівенс М. Виробництво новин: телебачення, радіо, Інтернет / Мітчел Стівенс ; пер. з англ. Н. Єгоровець. – К. : «Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2008.
- 43.Тертычный А.А. Аналитическая журналистика / А.А. Тертычный. – М., 1998.
- 59
- 44.Уайт Т. Производство эфирных новостей = Broadcast News Writing, Reporting and Producing : пер. с англ. / Тед Уайт. – Четвертое изд. – М. : ГИТР, 2007.
- 45.Фрумкин Д. Сценарное мастерство / Д. Фрумкин. – М. : Аспект Пресс, 2006.
- 46.Фэнг И. Теленовости: секреты журналистского мастерства / И. Фэнг. – М., 1997.
- 47.Халер М. Пошук і збір інформації : навчальний посібник / Міхаель Халер ; за загал. ред. В.Ф. Иванова та А. Коль. – К. : АУП ; Центр Вільної Преси, 2006.
- 48.Цвик В.Л. Журналист с микрофоном : учеб. пособие / В.Л. Цвик. – М., 2000.
- 49.Цвик В.Л. Реклама как вид журналистики : учеб. пособие / В.Л. Цвик. – М., 2001.
- 50.Цвик В.Л. Телевизионная служба новостей : учеб. пособие / В.Л. Цвик. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2008.
- 51.Шаповал Ю.Г. Телевізійна публіцистика: методологія, методи майстерності / Ю.Г. Шаповал. – Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 2002.
- 52.Шарииков А.В. Образы ведущих новостных телепрограмм в экспертных оценках / А.В. Шарииков, С.Г. Давыдов, О.Г. Ивашкина // Журналистика в 2000 году: Реалии и прогнозы развития : Материалы Междунар. науч.-практ. конф., секция «Медиапсихология». – М. : РИП-холдинг, 2002.
- 53.Ширман Р. Телевізійна режисура. Майстер-клас / Р. Ширман. – К., 2004.
- 54.Шостак М.И. Репортер: профессионализм и этика / М.И. Шостак. – М. : РИП-холдинг, 2002.
- 55.Эверетт Д. Учебное пособие репортера / Дэвид Эверетт. – К. : IREX ПроМедиа, 1998.
- 56.Яковець А.В. Концепція телевізійної програми / А.В. Яковець. – К. : «Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2000.

15. Інформаційні ресурси

1. Аграновский В. Вторая древнейшая. Беседы о журналистике / Валерий Аграновский. – [Электрон. ресурс]. — Режим доступа: URL: <http://www.vagrius.com>
2. Библиотека для журналистов : Учебные пособия. – [Электрон. ресурс]. — Режим доступа: URL: <http://www.academtext.com/library/journ/>
3. Библиотека журналиста. – [Электрон. ресурс]. — Режим доступа: URL: <http://www.evartist.narod.ru/>
4. Делахей М. Советы тележурналисту / Майкл Делахей ; пер. с англ. – [Электрон. ресурс]. — Режим доступа: URL: <http://elibrary.tomsk.ru/newsman/Delahey/pub1.html>

5. Рэндалл Д. Универсальный журналист / Дэвид Рэндалл. – [Електрон. ресурс]. —Режим доступа: URL: http://npi.iip.net/forjour/library/univer_journalist
6. Центр екстремальної журналістики : Библиотека. – [Електрон. ресурс]. — Режим доступа: URL: <http://www.cjes.ru/lib/>
7. Интернет-видання «Телекритика» [Електрон. ресурс].— Режим доступа:URL: http://www.telekritika.uawww.gumer.info/bibliotek_Buks/Gurn/Lazut/3
8. <http://www.lib.ua-ru.net/inode/40135.html>.
9. www.mediakrytyka.info/drukovani/merezheva-etyka-zhurnalistiv.html

Словничок

Архів, відеоархів - зібрання відеозаписів подій, яке формує інформаційна редакція. В доброму відеоархіві ці записи систематизуються таким чином, щоб у будь-який момент можна було легко знайти відзнятий матеріал на тій чи тій події або конкретний синхрон конкретної людини.

Аудиторія - загал глядачів теленовін або слухачів радіоновін. Розрізняють «потенційну» аудиторію, тобто весь загал людей, які мають телевізори і їхні телевізори впевнено приймають сигнал нашої телекомпанії (аналогічно - стосовно радіо), і «реальну» аудиторію, тобто загал людей, які, за вимірами відповідних соціологічних служб, дивилися конкретний випуск новин в конкретний час і хвилину.

Бекграунд - фонові інформація, яка включає в себе опис або деталі події в минулому, про яку ми згадуємо в сьогоденному випуску новин, або пояснення поняття чи пояснення дані про людину, про яку ми кажемо або якій надаємо слово у випуску новин.

БЗ - розповідь ведучого зі студії, перекрита картинкою. Термін «БЗ» розшифровується «без звуку» (хоча насправді звук є, це **інтершум**). Взагалі цю «малу архітектурну форму» повинного випуску в різних редакціях називають дуже по-різному. Ми назбирали чималу ко- лекцію таких назв: «усно на ВМЗ» або просто «УВМЗ» (ВМЗ - архаїзм минулого століття, розшифровується як «відеомагнітний запис»), «студія», «текстівка», «начитка на відео», «відеопідводка», «відеовставка», «войс овер», «войс офф», «перекривка» і навіть «заклейка»!

Бліц-інтерв'ю, бліц-опитування - короткі інтерв'ю на вулиці, які бере репортер у певній кількості перехожих. За стандартом при цьому всім ставиться однакове запитання.

Верстка - порядок розміщення матеріалів у випуску (саме слово верстка запозичене з газетної журналістики).

Випуск новин - довершена форма подачі телевізійних новин. Випуск має своє, чітко визначене місце в ефірній сітці телеканалу (ранковий, денний, вечірній, нічний) і чітко визначений хронометраж. Кожен випуск по сітці має свою специфіку (подробніше про специфіку і формування випусків читайте у посібнику «Ефективна організація роботи інформаційної редакції. Технологія і управління»).

Джерело інформації - найчастіше цим терміном позначається людина, яка повідомила нам про певні факти; може позначатися ціла організація, установа чи фірма, коли йдеться про неперсоніфіковані повідомлення чи заяви, які поширює для використання у ЗМІ прес-служба цієї структури.

Ексклюзив - інформація, висловлювання людини або картинка, які вдалося отримати лише вашій редакції.

Ексклюзивне інтерв'ю - інтерв'ю, дане лише одному журналістом або для певного теле-радіоканалу чи для друкованого органу.

Журналістське розслідування - жанр інформаційної журналістики, за допомогою якого репортер шукає відповіді на запитання про причини або про можливі наслідки конкретної події, конфліктної ситуації, вчинків людей. Може бути елементом повинного випуску (короткий сюжет), а може бути самодостатньою періодичною програмою.

Закадровий текст або **начитка** - це той текст, який репортер або ведучий каже, озвучуючи картинку.

Інтершум - це «рідний» шум з того місця, де велася зйомка на камеру. На відміну від синхронів, він записується на накамерний мікрофон («пушку»), який вловлює шуми з усіх напрямків, на відміну від винесеного мікрофона для інтерв'ю або стендапа. Інтершум під картинкою, яку ми показуємо у випуску, йде повністю в моменти, коли нема закадрового тексту, і фоново (нижче за рівнем) - разом з закадровим текстом.

Кадр - технічний термін, стосовно зйомки - це шматок плівки (частина зображення) від вмикання до вимикання камери, або стосовно монтажу - частина зображення від склейки до склейки.

Нарис - жанр інформаційної журналістики, за допомогою якого репортер або на одиничному прикладі ілюструє типову ситуацію, історію, питання. Або навпаки розповідає про щось унікальне (людину, явище, об'єкт, історію).

Ньюзмейкер - це та людина, яка своїми діями або бездіяльністю, заявою чи мовчанням створює новину. Часто ще ньюзмейкерами називають впливових у суспільстві публічних людей (політиків, чиновників, бізнесменів).

Ньюзрум - інформаційна редакція телекомпанії. Ще одне значення - те велике приміщення, де ця редакція або значна її частина працює.

Панорама - плавний рух камери з одного об'єкта на інший.

Перефокус - перекадрування з одного об'єкта на інший (з далекого на близький або навпаки) без руху камери, зміною точки фокусування.

Підводка - усне інформаційне повідомлення, за допомогою якого презентується наступний сюжет, пряме включення або синхрон.

Підпис під сюжетом - це титри на початку сюжету, в яких зазначаються прізвища репортера і оператора, які є співавторами сюжету. Останні слова в начитці, де репортер називає себе і оператора, потім - назву новин або телекомпанії. Підпис ставиться не в кожній новинній службі (це залежить від загального стилю новин, ухваленого керівництвом служби).

План - це масштаб зображення в кадрі. Вимірюється цей масштаб по-різному. Автори посібника "[Ефективне виробництво теленовин](#)" виходять з того, що величину плану варто визначати, виходячи з масштабу головного об'єкта в кадрі. Є різниця - чи це людина, чи слон, або ж фігурка на виставці мініатюр, У професійних операторів існує велика градація масштабів плану. Для розуміння сенсу розкадрування (див. далі) ми виділимо як мінімум три плани: загальний, середній і крупний.

Прес-реліз - інформаційне повідомлення або заява, яку готує прес-служба партії, організації,

установи, фірми для розповсюдження між інформаційними редакціями мас-медіа (факсом, електронною поштою або для роздачі під час прес-конференції представників цієї організації).

Пряме включення - репортаж кореспондента з місця події. Може бути з картинкою, якщо у телекомпанії є пересувна телевізійна станція з можливостями передачі сигналу на телекомпанію. Якщо цього нема, пряме включення може бути телефонним.

Ракурсний план - зазвичай плани знімаються приблизно на рівні очей середньостатистичної людини, при запису інтерв'ю камера виставляється на рівні очей інтерв'юваного. Ракурсний план - це план, знятий камерою, яка розташована нижче об'єкта і нижче рівня очей людини або, навпаки, - з «верхньої точки», тобто камера розташована вище об'єкта.

Редагування тексту - це, по суті, перевірка тексту на відповідність його стандартам інформаційного мовлення, перевірка на мовну грамотність або перевірка тексту на адекватність розкриття теми матеріалу.

Редакційний кодекс - зафіксований документально комплекс внутрішніх редакційних вимог до мінімальної якості кожного інформаційного продукту редакції з погляду стандартів і етичних норм, дотримання яких керівництво телекомпанії вимагає від кожного співробітника.

Рейтинг - соціологічне вимірювання реальної аудиторії телевізійного продукту. Проводиться цілодобово соціологічною службою за допомогою показників певної кількості встановлених у репрезентативних родин «піпметрів», приладів, що фіксують кожне ввімкнення і вимкнення телевізора, а також канал, який у кожний момент дивиться глядач.

Репортаж - основний інформаційний жанр. На телебаченні - це оформлена в змонтований сюжет коротка (1,5 - 2 хвилини) розповідь репортера про те, що він побачив і почув на місці події.

Розкадрування об'єкта - будь-який об'єкт, про який ми хочемо розповісти телеглядачу (розповісти, до речі, ми можемо і без тексту за кадром, а лише картинкою), ми повинні розкадрувати, тобто дати послідовно загальний план, середній план і крупний план цього об'єкта (більш детально про масштаби планів, розкадрування і комфортний для ока глядача монтаж читайте в посібнику «Техніка телерепортажу»).

Синхрон - зафіксований на плівку або на камеру фрагмент інтерв'ю або публічного виступу учасника або очевидця події, експерта.

Стендап - обов'язковий фрагмент теленовинного сюжету, в якому журналіст на тлі місця події або основного об'єкта розповіді каже на камеру ударну інформацію на тему сюжету (введення в тему, «місток», який пов'язує дві різні частини складного сюжету, підсумок або «місток у майбутнє»). Стендап потрібен для «авторизації» сюжету.

Титр - текст або малюнок, який накладається «зверху» на картинку. Титри використовуються для пояснення того, хто каже синхрон або стендап. Крім того, теленовинами можуть використовуватися такі варіанти титрів, як таблиці, діаграми, карти, фото.

Трансфокатор - технічний устрій у телекамері, який дає змогу оператору швидко перекадрувати масштаб зображення.

Усне інформаційне повідомлення - коротка (до 30 секунд) розповідь ведучого про подію або про нові факти. Використовується також як [підводка](#).

«Хрипу піка» - ретрансляція в ефірі повідомлення репортера або синхрону, записаного заздалегідь у телефонній розмові.